

Kateřina Plášilová 2023

Variabilita životní historie u studovaných populací velkých lidoopů v přírodě

bakalářská diplomová práce

posudek školitele

Bakalářská práce Kateřiny Plášilové je pokračováním naší deset let staré studie (Duda & Zrzavý, 2013), která je fylogenetickou rekonstrukcí evoluce životní historie a chování hominidů. Studie kritizuje bezmyšlenkovité používání současných lidoopů (hlavně šimpanzů) jako referenčních modelů lidských předků. Problém ale je, že i „fylogeneticky poučené“ rekonstrukce jsou jenom tak dobré, jako vstupní data. To co „visí“ na koncových větvích fylogenetického stromu, na který „mapujeme“ studované znaky vlastně nejsou šimpanzi, gorily a orangutani, ale šimpanzi z Gombe, gorily z Virungy a orangutani z Ketambe v 70. a 80. letech 20. století. Naši snahu rekonstruovat evoluci zkrátka kazí idiosynkrasie modelových populací lidoopů v době, kdy je studovali pionýři primatologického výzkumu. Lidoopi byli v těch dobách často přikrmováni, v oblastech operovali pytláci, probíhali ozbrojené konflikty, nebo docházelo k epidemiím eboly.

Ke konci minulého století začali přibývat další lokality v Africe a v Jihovýchodní Asii, na kterých je možné zkoumat habituované lidoopi a v posledních deseti letech se začínají objevovat studie, které poukazují na to, že lidoopi (zejména šimpanzi), žijí v rámci svého rozsáhlého areálu různě a že demografické charakteristiky některých jejich populací se blíží těm lidským (míněno lovecko-sběračským). Kdyby to tak bylo, znamenalo by to, že existující hypotézy o odvozenosti lidské životní historie jsou ovlivněné podivností lidoopů z několika málo dlouhodobě studovaných lokalit a že toho máme podstatně méně k vysvětlování, než jsme si dlouho mysleli.

Byl jsem rád, když Kateřina Plášilová projevila zájem o tuto práci, která měla za cíl popsat vnitrodruhovou variabilitu životní historie volně žijících populací velkých lidoopů a pokusit se tuto variabilitu zhodnotit a to včetně možných důsledků pro ustanovené hypotézy o evoluci lidské životní historie. Práce přinesla několik překvapení. Tím největším pro mě bylo zjištění, jak málo se toho o vnitrodruhové variabilitě v životní historii lidoopů ví. Nejdřív jsem tomu nechtěl věřit, ale při každé kontrole jsem zjistil, že Katka odvedla dobrou práci a publikovanou literaturu vytěžila opravdu pečlivě. Sestavený dataset, opírající se o 79 článků a monografií, je opravdu kvalitní a na něm založené výsledky jsou celkem působivé. Vnitrodruhová variabilita v řadě studovaných znaků překovává mezidruhovou variabilitu. Překvapivě vysoká je variabilita vnitropopulační, což naznačuje, že rozdíly mezi lidoopi nejsou tak podstatné, jako rozdíly mezi primatologi. Je to nepovzbudivý, ale mimořádně zajímavý výsledek. Povzbudivě naopak působí srovnání se staršími primatologickými atlasy, které ukazuje, že o životě volně žijících lidoopů toho dnes mnohem víc, než před čtvrt stoletím. Pokud jde o vlastní spis, Katka začala se sepisováním poměrně pozdě, protože dokončování

datasetu trvalo asi o dva měsíce déle, než jsme čekali. Během relativně krátké doby pak dokázala vyprodukovat velké množství textu, který se dobře čte, ale bohužel není úplně k věci. Práce, která má být o variabilitě v životní historii se životní historie týká jen okrajově a příčiny pozorovaných rozdílů moc neřeší. Úvod a diskuse zkrátka doplatily na nedostatek času v posledních týdnech před tím, než bylo nutné práci odevzdat.

Přes tento nedostatek jsem s bakalářskou prací Kateřiny Plášilové velmi spokojený. Z nepřehledné a upovídané primatologické literatury dokázala vytěžit velké množství cenných informací, její práce přinesla zajímavé výsledky a i některé části textu považuji za přínosné a dobře napsané. Celkově jde o velmi slušný základ pro přípravu vědecké studie, která by měla být bez problémů publikovatelná v mezinárodním vědeckém časopise. Práci doporučuji k obhajobě a kladnému hodnocení.

V Českých Budějovicích, 12. 5. 2023

RNDr. Pavel Duda, Ph.D.